

ΟΙ ΔΕΚΑΕΤΙΕΣ 1900-1930

(Γ' μέρος)

Bauhaus (1919-1933)
Μπαουχάους

Ρίτβελντ – Τραπέζι

Γκρόππιους –
Πολυθρόνα

❖ Το ύφος της σχολής Μπάουχαους επέδρασε καταλυτικά στην εξέλιξη της σύγχρονης τέχνης, ειδικότερα στους τομείς της αρχιτεκτονικής και του βιομηχανικού σχεδιασμού (design), ενώ τα έργα που παράχθηκαν μέσα από τα εργαστήρια της σχολής έγιναν αντικείμενα εκτεταμένης αναπαραγωγής.

❖ Λειτουργήσε σε τρεις διαφορετικές πόλεις της Γερμανίας, στη Βαϊμάρη (1919-1925), στο Ντεσάου (1925-1932) και στο Βερολίνο (1932-1933), υπό τη διεύθυνση των Βάλτερ Γκρόπιους, Χάνες Μέγιερ και Μις βαν ντερ Ρόε αντίστοιχα. Οι αλλαγές στην έδρα και στην ηγεσία της συνδέονταν με αντίστοιχες διαφοροποιήσεις στην πολιτική της αλλά και στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του ύφους της.

Γκρόπιους – Ιδιωτική κατοικία, Μασσαχουσέτη

Γκρόπριους – Δημόσιο κτήριο, Ντεσάου

❖ Το Μπάουχαους σκόπευε στην ενότητα της θεωρητικής και της πρακτικής καλλιτεχνικής δημιουργίας, στην ομαδική εργασία και στη συνεργασία των τεχνών που έχουν σχέση με την αρχιτεκτονική, καθώς στη θετική αντιμετώπιση της μηχανής.

❖ Ανάμεσα στις κεντρικές ιδέες που προώθησε η σχολή ήταν η χρήση της τεχνολογίας για καλλιτεχνικούς σκοπούς, η απουσία διάκρισης μεταξύ καλών και εφαρμοσμένων τεχνών, καθώς και η αναγκαιότητα της σφαιρικής διδασκαλίας όλων των μορφών τέχνης. Επανέφερε τη διδασκαλία σε εργαστήρια, σε αντίθεση με τον τρόπο λειτουργίας των ακαδημιών.

Γκρόπιους – Ιδιωτική κατοικία, Ανόβερο

Γκρόπριους – Αμερικανική
πρεσβεία, Αθήνα

❖ Τα κύρια χαρακτηριστικά του Μπάουχαους συνίστανται σε άρνηση της παράδοσης, μορφολογική λιτότητα, στροφή προς τη μηχανή και τις δυνατότητές της, ορθολογισμό στην οργάνωση και χρήση των υλικών και έμφαση στη λειτουργικότητα της κατασκευής. Επίσης, ασυμμετρική σύνθεση, απουσία διακοσμητικών στοιχείων, μεγάλα παράθυρα, λευκές επιφάνειες.

❖ Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στις γεωμετρικές φόρμες και στο χρώμα. Η σχολή Μπάουχαους απέρριπτε κάθε περιττό διακοσμητικό στοιχείο, θεωρώντας πως η ίδια η πρώτη ύλη περιέχει ένα είδος φυσικής και εγγενούς διακοσμητικής ικανότητας.

Γκρόπιους – Πανεπιστήμιο Χάρβαρντ

Γκρόππιους – Ράφι για
εφημερίδες

Ρίτβελντ – Κουτιά
ραπτικής

❖ Στόχος της σχολής Μπάουχαους ήταν η αναβάθμιση των προϊόντων μαζικής παραγωγής, όπως τα έπιπλα, αλλά και ολόκληρης της έννοιας της κατοικίας, αν και τάχθηκε αντίθετη στην τάση πλήρους εμπορευματοποίησης, κρατώντας τους καθηγητές που δίδασκαν έξω από τα στενά πλαίσια της παραγωγής, προτρέποντάς τους να θεωρούν το έργο τους έκφραση δημιουργικότητας και τέχνης.

Ρίτβελντ – Καρέκλα

❖ Από τους σπουδαιότερους εκπροσώπους της σχολής αυτής υπήρξε ο Γκέριτ Τόμας Ρίτβελντ (1888-1964) και ο Λούντβιχ Μισβαν ντερ Ρόε (1886-1969), που εφάρμοσε τις νέες αντιλήψεις όχι μόνο στα κτήρια, αλλά και στα έπιπλα που σχεδίασε ο ίδιος.

Βαν ντερ Ρόε – Καρέκλα

Εικ. 16. Μαρσέλ Μπρόιερ (Marcel Breuer), “Καρέκλα Βασίλι” (Wassily) (1928).

Σχεδόν όλα τα έπιπλα που σχεδίαζαν οι σπουδαστές της Σχολής ήταν πτυσσόμενα. Καρέκλες και τραπέζια κατασκευάζονται από μέταλλο, ύφασμα, πλαστικό, δέρμα, κόντρα πλακέ, υλικά με φτηνό κόστος και πολύ εύκαμπτα, κατάλληλα για μικρά διαμερίσματα. Ο Μπρόιερ, διευθυντής του εργαστηρίου της επιπλοποιίας, σχεδίαζε έπιπλα, ελαττώνοντας τον όγκο τους και εισήγαγε τη χρήση του χαλύβδινου σωλήνα, ενός υλικού που το δανείστηκε από τη βιομηχανία και ιδιαίτερα από την κατασκευή των ποδηλάτων.

Λε Κορμπυζιέ – Βίλα Σαβόιγ, Γαλλία

❖ Παράλληλα με το Μπαουχάους κεντρική θέση στη δημιουργία του Μοντερνισμού κατέχει και ο Ελβετός αρχιτέκτονας και ζωγράφος **Σαρλ-Εντουάρ Ζανερέ** (1887-1965), γνωστός ως **Λε Κορμπυζιέ**, ο οποίος αρνείται κάθε ιστορικό ρυθμό και προτιμά τις βασικές γεωμετρικές μορφές. Πιστεύει ότι τα κτήρια πρέπει να σχεδιάζονται με ορθολογικό τρόπο, όπως και οι μηχανές.

❖ Ενώ ο Μις βαν ντερ Ρόε χρησιμοποίησε κυρίως το χάλυβα και το γυαλί και ο Λε Κορμπυζιέ το οπλισμένο σκυρόδεμα (μπετόν-αρμέ), και οι δύο έκαναν μεγάλη χρήση των δυνατοτήτων που προσφέρει ο μεταλλικός σκελετός για την επίτευξη μιας ελεύθερης και ανοικτής αρχιτεκτονικής.

Λε Κορμπυζιέ – Παρεκκλήσι της Παναγίας,
Γαλλία

Βαν ντερ Ρόε – Ιδιωτική κατοικία,
Γερμανία

Βαν ντερ Ρόε – Εθνική Πинаκοθήκη,
Βερολίνο

Η Σχολή της Βαϊμάρης (1919-1925)

Η σχολή Μπάουχαους της Βαϊμάρης

- ❖ Οι ιστορικές ρίζες του Μπάουχαους τοποθετούνται συχνά στα μέσα του 19^{ου} αιώνα και το Βρετανικό κίνημα *Arts and Crafts* του Γουίλιαμ Μόρις (1834-1896), συνδεδεμένο με τις ευρύτερες προσπάθειες ενοποίησης της καλλιτεχνικής έκφρασης με τη δημιουργία πρακτικών κατασκευών, που σημειώθηκαν μετά τη βιομηχανική επανάσταση.

❖ Το όνομα της Σχολής προήλθε από αντιστροφή της γερμανικής λέξης *Hausbau* («οικοδόμηση»). Ο απώτερος σκοπός του Μπάουχαους ήταν να αποτελέσει μια ενιαία σχολή τόσο στην αρχιτεκτονική όσο και στις καλές τέχνες. Βασική αρχή της σχολής ήταν το ανοιχτό πνεύμα μπροστά στις νέες προκλήσεις της εποχής αλλά και ειδικότερα η προσέγγισή τους, περισσότερο από μια πρακτική άποψη και λιγότερο θεωρητικά.

Βαν ντερ Ρόε – Ιδιωτική κατοικία, Σικάγο

Ρίτβελντ – Οικία Σρέντερ, Ουτρέχτη

❖ Το όραμα του Γκρόπιους ήταν η δημιουργία ενός νέου τύπου κτηρίου του μέλλοντος, το οποίο θα συνδύαζε την αρχιτεκτονική, τη γλυπτική και τη ζωγραφική σε μία ενιαία φόρμα. Ο Γκρόπιους επιθυμούσε να αναλάβουν το ρόλο των καθηγητών διακεκριμένοι και διάσημοι καλλιτέχνες, ακόμα και αν το έργο τους ήταν δυσπρόσιτο. Μεταξύ των πρώτων που δίδαξαν στη σχολή ήταν και οι ζωγράφοι Πάουλ Κλέε και Βασίλι Καντίνσκι.

- ❖ Η εκπαίδευση αποσκοπούσε στην απόκτηση τόσο πρακτικών τεχνικών γνώσεων όσο και καλλιτεχνικών δεξιοτήτων, με κύρια φιλοσοφία τη μάθηση μέσα από την πράξη. Στα εργαστήρια, οι σπουδαστές διδάσκονταν ελεύθερο σχέδιο, μεταλλοτεχνία, υφαντουργική, ξυλοτεχνία, κεραμική, τυπογραφία, βιβλιοδεσία και εν γένει τη χρήση διαφορετικών υλικών, όπως γυαλί, ξύλο, μέταλλο κ.λπ.

Μέγιερ – Σχολικό
συγκρότημα, Βερολίνο

Λε Κορμπυζιέ– Εκκλησία Αγίου
Πέτρου, Γαλλία

❖ Η άνοδος των συντηρητικών κομμάτων της δεξιάς – που επιθυμούσαν από νωρίς το κλείσιμο της σχολής – στις εκλογές του 1924, σηματοδότησαν την παύση της λειτουργίας της σχολής της Βαϊμάρης.

Η Σχολή του Ντεσάου (1925-1928)

- ❖ Μετά την πολιτική απόφαση διακοπής της λειτουργίας της σχολής της Βαϊμάρης, αρκετές γερμανικές πόλεις εξέφρασαν ενδιαφέρον να φιλοξενήσουν τη σχολή Μπάουχαους, μεταξύ αυτών το Μόναχο, το Αμβούργο, το Ντάρμστατ και η Φραγκφούρτη, προκειμένου να συνεχιστεί το έργο της.

Γκρόπιους – Η σχολή Μπάουχαους στο Ντεσάου

Γκρόπιους – Άποψη των κατοικιών
των δασκάλων της Σχολής του
Ντεσάου

❖ Τελικά, η σχολή μεταφέρθηκε στο Ντεσάου, πόλη περισσότερο προοδευτική και βιομηχανική. Το κτήριο της σχολής στο Ντεσάου, καθώς και οι κατοικίες των δασκάλων που σχεδίασε ο Γκρόπιους, αποτέλεσαν την επιτομή της μοντέρνας αρχιτεκτονικής στη Γερμανία και κατατάσσονται στα σημαντικότερα κτήρια του 20^{ου} αιώνα.

Γκρόπριους – Η σχολή Μπάουχαους
στο Ντεσάου

Γκρόπριους – Φοιτητική Εστία
στο Ντεσάου

Η Σχολή του Βερολίνου (1932-1933)

❖ Κατά την τελευταία περίοδο της Σχολής, υπό τη διεύθυνση του Μις βαν ντερ Ρόε, το πρόγραμμα σπουδών αποσκοπούσε στην εκπαίδευση των σπουδαστών πάνω σε κάθε τομέα της αρχιτεκτονικής.

Το Αρχείο Μπάουχαους στο Βερολίνο

Εικ. 19. Φράνκ Λόιντ Ράιτ, Σπίτι στον Καταρράκτη (1936), Πενσυλβάνια.

Το κτίριο είναι κτισμένο πάνω σε μια τεχνητή εξέδρα, στην άκρη ενός βράχου, πάνω από έναν καταρράκτη. Η αρχιτεκτονική των καθαρών γεωμετρικών όγκων γίνεται αναπόσπαστο στοιχείο της φύσης. Η κατοικία συγχωνεύεται με τη φύση και γίνεται “οργανικό” τμήμα της. Τα νέα υλικά σέβονται το φυσικό περιβάλλον, και το κτίριο επιτρέπει στον καταρράκτη να κυλά ακόμα και στο εσωτερικό του. Ο βράχο και η τοπική πέτρα ενσωματώνονται με το μπετόν και το διάκοσμο του σπιτιού, που είναι απλός, γραμμικός. Τα μεγάλα ανοίγματα επιτρέπουν στο μεγαλείο της φύσης να αποτελέσει το κυριότερο “διακοσμητικό” στοιχείο του σπιτιού.

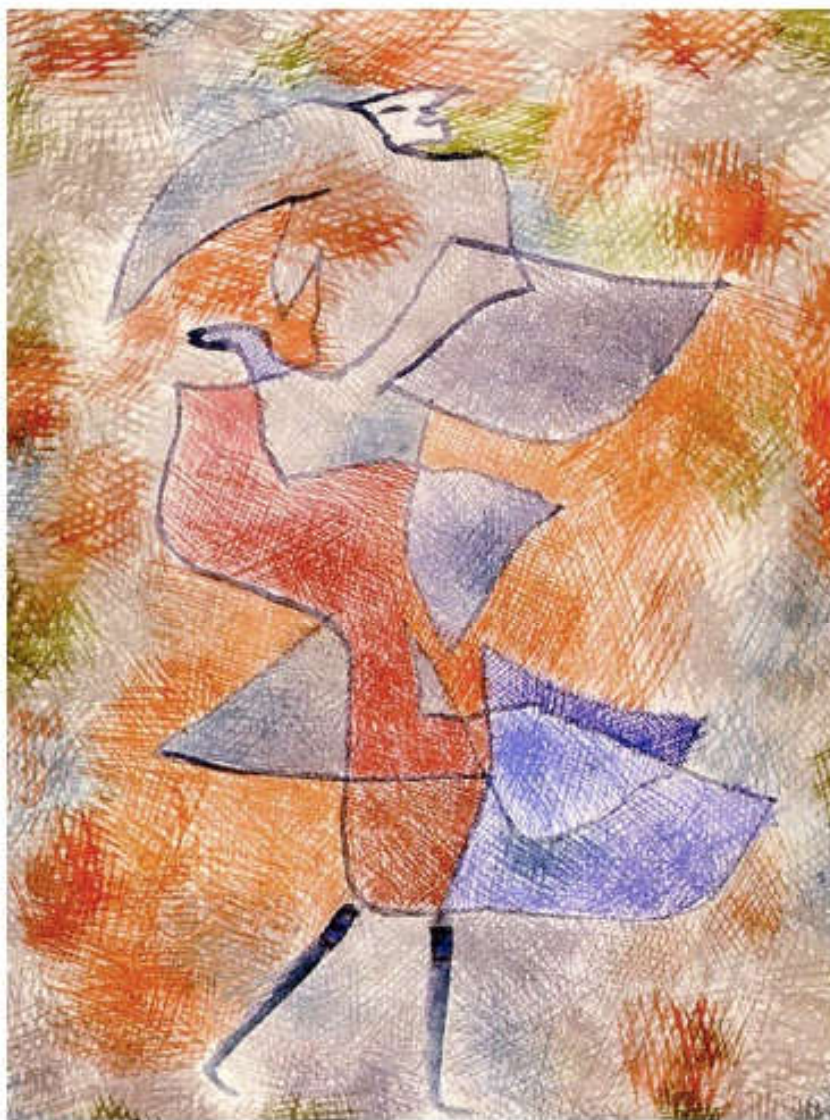
**Εικ. 24. Δημήτρης Πικιώνης (1887-1968),
Πειραματικό σχολείο (1935), Θεσσαλονίκη.**

Το έργο του Πικιώνη είναι από τα πιο αντιπροσωπευτικά αυτής της περιόδου. Από τη μια προσπαθεί να κατανοήσει τα στοιχεία της μοντέρνας αρχιτεκτονικής της κεντρικής Ευρώπης και από την άλλη να διατηρήσει τους δεσμούς με τα στοιχεία της ελληνικής γης και ιστορίας. Το 1935, ο Πικιώνης στο Πειραματικό σχολείο στη Θεσσαλονίκη θα πάρει ως πρότυπο τη μοναστηριακή οργάνωση αλλά και τη δομή του μακεδονίτικου σπιτιού με τα ξύλινα στοιχεία και τις μεγάλες κεραμοσκεπές. Το κτίριο χαρακτηρίζεται από το παιχνίδι των όγκων και τη λεπτομέρεια των παραδοσιακών στοιχείων, απηχεί όμως και τη λιτότητα του μοντέρνου.

Βαν ντερ Ρόε – Crown Hall,
Σικάγο

- ❖ Το Εθνικοσοσιαλιστικό Γερμανικό Εργατικό Κόμμα είχε αντιταχθεί στο Μπάουχαους σε όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του '20, καθώς το εκλάμβανε ως ένα μέτωπο κομμουνιστών, ειδικά επειδή πολλοί Ρώσοι καλλιτέχνες αναμίχθηκαν με αυτό.
- ❖ Μετά την ανάληψη της εξουσίας από το Χίτλερ το 1933, σημειώθηκε η οριστική παύση λειτουργίας της σχολής Μπάουχαους.

**Εικ 34. Πάουλ Κλέε (Paul Klee 1879-1940),
“ Η Άρτεμις στο φθινοπωρινό άνεμο” (1934),
0,63Χ0,48μ.**

Το έργο “Η Άρτεμη στο φθινοπωρινό άνεμο” απεικονίζει μια φιγούρα που προκαλεί στο θεατή την αίσθηση της κίνησης και του αέρα που φυσά. Τα αχνά χρώματα - που είναι ασυνήθιστα στο έργο του Κλέε - συμβολίζουν τη διάλυση της θεάς Άρτεμης κάτω από τη δύναμη της φθινοπωρινής γονιμότητας. Η φιγούρα όμως μπορεί να μεταφραστεί και ως μια σύγχρονη γυναίκα που συμβολίζει το χρόνο, ο οποίος φθίνει. Το συγκεκριμένο έργο αντικατοπτρίζει τις απόψεις του Κλέε που διατυπώνονται στο “Παιδαγωγικό Λεύκωμα” όπου εξηγεί τους μετασχηματισμούς (ή τις παραμορφώσεις) στους οποίους υπόκειται η οπτική εικόνα, πριν γίνει σημαίνον σύμβολο, και το ρόλο που παίζουν σ’ αυτή τη διαδικασία μετάπλασης η γραμμή, η αναλογία και το χρώμα.

Ο Κλέε συμμετείχε στις εκθέσεις της ομάδας του Μπαουχάους έχοντας όμως μια κατεύθυνση εντελώς διαφορετική από αυτήν των υπολοίπων. Το έργο του συντίθεται από αναρίθμητα κομμάτια, ενώ εμπνέεται από την παιδική ζωγραφική, την πρωτόγονη τέχνη και τους εξωευρωπαϊκούς πολιτισμούς.